

ΜΑΘΗΜΑ 10ο

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 3

Η Αγία Γραφή, ένα θεόπνευστο και διαχρονικό βιβλίο

Η Παλαιά Διαθήκη

α' μέρος

Εισηγητής: Ντίνος Βρυώνης, ΠΕ70 – ΠΕ81

Διευθυντής 9^{ου} Δ.Σ. Ηρακλείου Αττικής

9^ο Δημοτικό Σχολείο Ηρακλείου Αττικής

Περιγραφή

(Βιβλίο σελ. 40-56)

Στο μάθημα αυτό, Θα γνωρίσουμε ορισμένα στοιχεία από την Παλαιά Διαθήκη. Θα μιλήσουμε για την ιστορία του λαού του Ισραήλ και την περιοχή στην οποία αναπτύχθηκαν. Θα αναφερθούμε στους Πατριάρχες του έθνους τους και στο πώς τα κείμενά της προετοιμάζουν το λαό για την έλευση του Μεσσία, δηλαδή του Χριστού.

Στο **α' μέρος** θα μιλήσουμε για τους Πατριάρχες του Ισραηλινού έθνους και σημαντικά γεγονότα από την έξοδο των Ισραηλινών από την Αίγυπτο και την πορεία τους στην έρημο προς τη «Γη της Επαγγελίας», τη γη Χαναάν.

Πατριάρχης:

- **ΣΗΜ.** Ο αρχηγός της πατριάς, του γένους, της φυλής.

Σημείωση: πατριά (=γένος, φάρα) < αρχ. πατήρ (πατέρας).

- **ΕΤΥΜ.** μτγν. < πατριά + άρχης < άρχω.

Βενιαμίν:

- **ΣΗΜ.** α) εβραϊκό όνομα, β) ο μικρότερος σε μια μεγάλη οικογένεια.

Σημείωση: Ο Βενιαμίν ήταν ο μικρότερος από τους 12 γιους του Ιακώβ.

- **ΕΤΥΜ.** μτγν. < εβρ. «γιος του δεξιού χεριού» (δηλ. γιος που βρίσκεται σε ευνοϊκή θέση, που χαίρει εύνοιας).

Πάσχα:

- **ΣΗΜ.** α) Η μεγαλύτερη χριστιανική γιορτή, β) ιουδαϊκή γιορτή.

- **ΕΤΥΜ.** εβρ. πέρασμα, διάβαση

Η Παλαιά Διαθήκη

(Βιβλίο σελ. 43-46)

Η Παλαιά Διαθήκη

- Μέσα από τα κείμενά της θα γνωρίσουμε την ιστορία του **λαού του Ισραήλ**, καθώς και την εθνική και θρησκευτική πορεία του.
- Αποτελείται από 49 βιβλία. Αρχίζει με το βιβλίο η **Γένεση**, που διηγείται τη δημιουργία του κόσμου. Έπειτα ακολουθεί η **Έξοδος**, που διηγείται τα γεγονότα από τότε που οι Ισραηλίτες έφυγαν από την Αίγυπτο, ώσπου να φτάσουν στη χώρα που θα γινόταν πατρίδα τους.
- Σε άλλα βιβλία της καταγράφεται ο **Νόμος**. Ακόμη υπάρχει το βιβλίο των **Ψαλμών**, τα βιβλία των **Προφητών** και άλλα.

Σημείωση: Οι Ισραηλίτες είναι οι πρόγονοι των Εβραίων, γνωστοί επίσης και ως «Ιουδαϊκό έθνος» ή «γιοι του Ισραήλ», δηλαδή Ισραηλίτες, Εβραίοι και Ιουδαίοι είναι το ίδιο.

Η Παλαιά Διαθήκη

(Βιβλίο σελ. 43-46)

Η Παλαιά Διαθήκη

Ο χώρος που κινήθηκε και έζησε ο λαός του Ισραήλ.

Η Παλαιά Διαθήκη

(Βιβλίο σελ. 43-46)

Η Παλαιά Διαθήκη

(Βιβλίο σελ. 43-46)

Ο Αβραάμ - 1 (1946 – 1771 π.Χ.)

Ο μεγάλος πατριάρχης της εβραϊκής φυλής, που απ' αυτόν αρχίζει η **ιστορία του Ισραήλ**, γεννήθηκε στην αρχαία πόλη Ουρ στη νότια Μεσοποταμία, κοντά στις εκβολές των ποταμών Ευφράτη και Τίγρη.

Παντρεύτηκε τη Σάρα και μαζί μετακινήθηκαν στη Χαρράν, κοντά στο ομώνυμο χωριό της Τουρκίας, όπου έζησε για πολύ καιρό.

Έπειτα υπακούοντας στην εντολή του Θεού, πήγε στη χώρα Χαναάν, σημερινό Ισραήλ/Παλαιστίνη. Εκεί για πρώτη φορά πήρε από τον Θεό την υπόσχεση ότι θα κάνει αυτόν και τον λαό του ισχυρό και ένδοξο και θα τον τιμούν όλες οι φυλές της γης.

Ο Πατριάρχης Αβραάμ.

Πηγή: commons.wikimedia.org

Η Παλαιά Διαθήκη (Βιβλίο σελ. 43-46)

Ο Αβραάμ - 2 (1946 – 1771 π.Χ.)

Επειδή η Σάρρα δεν μπορούσε να κάνει παιδιά, ζήτησε από τον Αβραάμ να της κάνει ένα παιδί με τη δούλη της **Άγαρ** και έτσι γεννήθηκε ο **Ισμαήλ**.

Όταν όμως πολύ αργότερα η Σάρρα γέννησε τον Ισαάκ, όπως τους είχε υποσχεθεί ο Θεός, άρχισε να μη θέλει κοντά τους την Άγαρ και τον Ισμαήλ και ζήτησε από τον Αβραάμ να τους διώξει και έτσι έγινε.

Ο Θεός υποσχέθηκε στην Άγαρ πως από τον Ισμαήλ θα προέλθει ένα μεγάλο έθνος. Ο Ισμαήλ απέκτησε 12 γιους και μία κόρη, την Βασεμάθ, την οποία παντρεύτηκε ο Ησαύ. Από τους απογόνους του προήλθαν κάποιες αραβικές φυλές, οι Φοίνικες και άλλοι.

Φρανσουά-Τζόζεφ Νάβεζ, 1820.

Η Άγαρ και ο Ισμαήλ στην έρημο.
Βασιλικά Μουσεία Καλών
Τεχνών του Βελγίου, Βρυξέλλες.
Πηγή: commons.wikimedia.org

Guercino, 1657. Ο Αβραάμ Διώχνει την Άγαρ και τον Ισμαήλ. Πινακοθήκη di Brera, Μιλάνο.
Πηγή: commons.wikimedia.org

Η Παλαιά Διαθήκη

(Βιβλίο σελ. 43-46)

Ο Αβραάμ - 3 (1946 – 1771 π.Χ.)

Ο Θεός είπε στον Αβραάμ, που ήταν πλέον 100 χρονών, ότι θα αποκτήσει παιδί, πράγμα που έκανε την Σάρα να γελάσει δύσπιστα, όταν το άκουσε.

Αυτό το γέλιο έγινε αιτία να δοθεί, στο παιδί που γεννήθηκε λίγο αργότερα, το όνομα Ισαάκ, που σημαίνει στα εβραϊκά "γελώ".

Για να δοκιμάσει ο Θεός την πίστη του Αβραάμ τον διέταξε να σφάξει το παιδί του και να του το προσφέρει θυσία. Αλλά την τελευταία στιγμή άγγελος Κυρίου συγκράτησε το χέρι του Αβραάμ και τον διέταξε να σφάξει και να θυσιάσει ένα κριάρι.

Καραβάτζο, 1603. Η θυσία του Ισαάκ. Πανεπιστήμιο Πρίνστον ΗΠΑ.Πηγή: commons.wikimedia.org

Καραβάτσο, 1603. Η θυσία του Ισαάκ. Γκαλερί Ουφίτσι, Φλωρεντία. Πηγή: commons.wikimedia.org

Τιτσιάνο, 1543.

Η θυσία του Ισαάκ.

Καθεδρικός ναός της Παναγίας
της Υγείας. Βενετία.

Πηγή: commons.wikimedia.org

Ντε Γκέλντερ, 1680. Ο Αβραάμ και οι Άγγελοι.
Μουσείο Boijmans Van Beuningen, Άμστερνταμ.
Πηγή: commons.wikimedia.org

Τζανμπαττίστα Τιέπολο, 1770.
Ο Αβραάμ και οι τρεις Άγγελοι.
Μουσείο Πράδο, Μαδρίτη.
Πηγή: <https://www.museodelprado>.

Ραφαήλ, 1519. Η φιλοξενία του Αβραάμ. Τοιχογραφία οροφής στο Παλάτι του Ποντίφικα στο Βατικανό. Μουσεία Βατικανού. Πηγή: commons.wikimedia.org.

Αντρέι Ρουμπλιόφ, 1425.

Η Αγία Τριάδα.

Καθεδρικός Ναός Αγίας Τριάδος
της Λαύρας του Σεργίου, Μόσχα.

Πηγή: commons.wikimedia.org

Η Παλαιά Διαθήκη

(Βιβλίο σελ. 43-46)

Ο Ισαάκ (1851 – 1671 π.Χ.)

Ο Ισαάκ, γιος του Αβραάμ, παντρεύτηκε τη [Ρεβέκκα](#) και γέννησαν δίδυμα τον [Ιακώβ](#) και τον [Ησαύ](#), που ήταν και ο πρωτότοκος. Κάποτε που ήρθε [λιμός](#) στη χώρα του, ο Ισαάκ μαζί με τη γυναίκα του κατέφυγαν στη χώρα των Φιλισταίων. Εκεί ο Ισαάκ κατάφερε να γίνει τόσο πολύ πλούσιος που οι ίδιοι ο κάτοικοι τον φοβήθηκαν και τον έδιωξαν από τη χώρα τους.

Όταν πλέον ο Ισαάκ βρισκόταν σε μεγάλη ηλικία, κατάκοιτος, στις τελευταίες ημέρες της ζωής του, ζήτησε να φάει από το κυνήγι του γιου του Ησαύ προκειμένου να τον ευλογήσει και να έχει πλέον την κληρονομιά. Ο Ιακώβ, με προτροπή της Ρεβέκκας, ξεγέλασε τον γέροντα Ισαάκ και πήρε αυτός την ευλογία.

Μπαρτολομέ Εστέμπαν Μουρίγιο, 1660. Ρεβέκκα και Ελιέζερ. Μουσείο Πράδο, Μαδρίτη. ‡

Πηγή: commons.wikimedia.org

Η Παλαιά Διαθήκη

(Βιβλίο σελ. 43-46)

Ο Ησαύ και ο Ιακώβ - Τα πρωτοτόκια

Μια μέρα ο **Ησαύ** γύρισε κατάκοπος και πεινασμένος στο σπίτι του. Βλέποντας ότι ο αδελφός του μαγείρευε εκείνη τη στιγμή φακές, ζήτησε του δώσει να φάει. Ο **Ιακώβ** τότε βρήκε την ευκαιρία να τον εκβιάσει και του ζήτησε για το πιάτο με τη φακή ως ανταμοιβή να του δώσει τα πρωτοτόκια, δηλαδή τα νομικά δικαιώματα κληρονομιάς, που ανήκαν στους πρωτότοκους γιους εκείνη την εποχή.

Ο Ησαύ λόγω της εξάντλησης και της πείνας που ένιωθε δεν το πολυσκέφτηκε και δέχθηκε και τα έδωσε **«αντί πινακίου φακής»**, για ένα πιάτο δηλαδή φακές.

Η φράση «αντί πινακίου φακής» της Παλαιάς Διαθήκης είναι πλέον μια παροιμιώδης έκφραση που σημαίνει με ελάχιστο τίμημα, πολύ χαμηλό αντίτιμο.

Λούκα Τζορντάνο, 1695. Ησαύ και Ιακώβ (πώληση πρωτοτόκιου). Μουσείο Πράδο, Μαδρίτη.

Πηγή: <https://www.hellenicaworld.com>

Ματτίας Στομ, 1640. Ισαΰ και Ιακώβ. Μουσείο Ερμιτάζ, Αγία Πετρούπολη, Ρωσία.

Πηγή: commons.wikimedia.org

Giuseppe Bezzuoli, 1820.

Ο Ησαΐ Πουλάει το Γενέθλιό του στον Ιακώβ.

Πηγή: <http://hadrian6.tumblr.com>

Η Παλαιά Διαθήκη

(Βιβλίο σελ. 43-46)

Ο Ιακώβ - 1 (1791 – 1644 π.Χ.)

Ο Ιακώβ που φοβήθηκε αντίποινα από τον Ησαύ, έφυγε από το σπίτι για να γυρίσει, όπως τον συμβούλεψε η μητέρα του, στη Χαρράν, όπου έμεναν συγγενείς τους. Στο δρόμο σταμάτησε σε κάποιο μέρος για να διανυκτερεύσει. Στον ύπνο του τη νύχτα είδε μια σκάλα, που στηριζότανε στη γη και η κορυφή της άγγιζε τον ουρανό. Πάνω της ανέβαιναν και κατέβαιναν άγγελοι του Θεού. Ο Κύριος στάθηκε πάνω της και του είπε: «Εγώ είμαι ο Κύριος, ο Θεός των πατέρων σου Αβραάμ και Ισαάκ. Αυτή τη χώρα που κοιμάσαι θα τη δώσω σ' εσένα και στους απογόνους σου. Πλήθος θα είναι οι απόγονοι σου όπως οι κόκκοι της σκόνης στη γη».

Ο Ιακώβ ξύπνησε τρομαγμένος και είπε: «Αλήθεια, ο Κύριος είναι σ' αυτό τον τόπο κι εγώ δεν το ήξερα! Υποσχέθηκε να γίνει στο σημείο αυτό τόπος λατρείας του Θεού.

Cigoli (Lodovico Carducci), 1593

Το όνειρο του Ιακώβ.

Μουσείο Καλών Τεχνών, Νανσύ, Γαλλία.

Πηγή: commons.wikimedia.org

Ραφαήλ, 1519. Το όνειρο του Ιακώβ. Τοιχογραφία οροφής της Αίθουσας του Ηλιοδώρου στο Παλάτι του Ποντίφικα στο Βατικανό. Μουσεία Βατικανού. Πηγή: commons.wikimedia.org.

Η Παλαιά Διαθήκη

(Βιβλίο σελ. 43-46)

Ο Ιακώβ - 2 (1791 – 1644 π.Χ.)

Ο **Ιακώβ** πήγε στη Χαρράν στον αδερφό της μητέρας του [Λάβαν](#) και έμεινε στη δούλεψή του πολλά χρόνια, ενώ ερωτεύτηκε την μικρότερη κόρη του Ραχήλ. Ο Λάβαν ήθελε να παντρέψει πρώτα τη μεγάλη του κόρη τη Λεία, έτσι ανάγκασε τον Ιακώβ να παντρευτεί και τις δύο. Πρώτα τη [Λεία](#) και μετά από χρόνια τη [Ραχήλ](#). Ο Ιακώβ εκτός από τις γυναίκες του έκανε παιδιά και με τις δυο δούλες τους, τη [Ζελφά](#), και τη [Βαλλά](#). Από τις τέσσερις αυτές γυναίκες απέκτησε δώδεκα γιους και μία κόρη.

Φρανσουά Λεμουάν, 1720.

Ο Ιακώβ και η Ραχήλ στο πηγάδι.
Collection Motais de Narbonne',
Ίδρυμα Bember, Toulouse, Γαλλία.
Πηγή: commons.wikimedia.org

Ραφαήλ, 1519. Η συνάντηση του Ιακώβ με τη Ραχήλ. Τοιχογραφία Β' όροφος του Παλατιού του Ποντίφικα στο Βατικανό. Μουσεία Βατικανό. Πηγή: commons.wikimedia.org.

Η Παλαιά Διαθήκη

(Βιβλίο σελ. 43-46)

Ο Ιακώβ (1791 – 1644 π.Χ.)

Μετά από 20 περίπου χρόνια, ο Ιακώβ αποφάσισε να επιστρέψει με την οικογένειά του στη Χαναάν. Όλα αυτά τα χρόνια ο Ιακώβ είχε πλουτίσει, απέκτησε πάρα πολλά κοπάδια και δούλους. Τη νύχτα πριν ξαναειδωθεί με τον Ησαύ διανυκτερεύει σε μια σπηλιά όπου όμως δέχεται την επίθεση κάποιου αγνώστου. Ένας Άγγελος παρουσιάστηκε και πάλεψε με τον Ιακώβ όλη τη νύχτα χωρίς να μπορεί να τον νικήσει. Τα ξημερώματα ο Ιακώβ ζήτησε από τον Άγγελο να τον ευλογήσει για να τον απελευθερώσει και να τον αφήσει να φύγει. Ο Άγγελος του έδωσε την ευχή του και τον ονομάτισε **Ισραήλ** που σημαίνει «Αυτός που παλεύει με τον Θεό», αφού δεν τον νικάει ούτε θεός ούτε άνθρωπος. Την άλλη μέρα ο Ιακώβ συνάντησε τον Ησαύ και συμφιλιώθηκε μαζί του.

Η πάλη του Ιακώβ με τον Άγγελο. Αγία Σοφία στην Τραπεζούντα (γύρω στα 1260)

Πηγή:

<http://www.xanthi.ilsp.gr/istos/>

Αλεξάντρ-Λουί Λελουάρ, 1865. Η πάλη του Ιακώβ με τον Άγγελο. Μουσείο

Τέχνης Roger Quilliot, Κλερμόν Φερράν, Γαλλία. Πηγή: commons.wikimedia.org

Η Παλαιά Διαθήκη

(Βιβλίο σελ. 43-46)

Τα παιδιά του Ιακώβ

- Ο Ιακώβ απέκτησε 12 γιους και μία κόρη. Τα παιδιά του Ιακώβ με τη σειρά γέννησης ήταν: Ο Ρουβήν, ο Συμεών, ο Λευΐ, ο **Ιούδας**, ο Δαν, ο Νεφθαλείμ, ο Γαδ, ο Ασήρ, ο Ισάαχαρ, ο Ζαβουλών, η Δείνα, ο **Ιωσήφ**, ο Βενιαμίν.
- Τα περισσότερα παιδιά του Ιακώβ, μετά από χρόνια, έκαναν τις δικές τους οικογένειες και περιουσίες και πήραν μέρος της γης Χαναάν για να ζήσουν. Το ίδιο έκαναν αργότερα και τα παιδιά του Ιωσήφ, ο **Μανασσής** και ο **Εφραίμ**.
- Το ισραηλινό έθνος αυτούς έχει για προπάτορες. Από αυτούς προήλθαν οι **12 φυλές του Ισραήλ**.
- Η φυλή του **Ιούδα** με τον καιρό έγινε η πιο ισχυρή από όλες και η περιοχή τους (βασιλείο) ήταν η **Ιουδαία**. Από τους απόγονους των Ιουδαίων γεννήθηκε και ο Μεσσίας (ο Χριστός), όπως είχε προφητέψει ο Ιακώβ.

Σημείωση: Στο πέρασμα των αιώνων οι φυλές ήρθαν σε συγκρούσεις με γείτονες και τον 9^ο π.Χ. αιώνα επικράτησε το **Βασίλειο της Ιουδαίας** στα νότια της γης Χαναάν και το **Βασίλειο του Ισραήλ** (ή Σαμάρειας) στα βόρεια.

Η Παλαιά Διαθήκη

Ο Ιούδας του Ιακώβ

- Η φυλή του Ιούδα με τον καιρό έγινε η πιο ισχυρή από όλες και η περιοχή τους (βασίλειο) ήταν η **Ιουδαία**. Από τους απόγονους των Ιουδαίων γεννήθηκε και ο Μεσσίας (ο Χριστός), όπως είχε προφητέψει ο Ιακώβ.
- Ο Ιούδας από τη δεύτερη γυναίκα του, την Ταμάρ, απέκτησε δίδυμους γιους τον Φαρές και τον Ζαρά, που θα καταστούν πρόγονοι του βασιλιά του Ισραήλ Δαυίδ.

Οράς Βερνέ, 1840. Ιούδας.

Πηγή: commons.wikimedia.org

Ρέμπραντ, 1654. Ιούδας και Ταμάρ. Μουσείο Τέχνης, Σάλτσμπουργκ, Αυστρία.
Πηγή: commons.wikimedia.org.

Η Παλαιά Διαθήκη

(Βιβλίο σελ. 43-46)

Ο Ιωσήφ-1 (1562 – 1452 π.Χ.)

Ο Ιωσήφ ήταν προτελευταίο παιδί του Ιακώβ και ο πιο αγαπητός του, γιατί τον απέκτησε όταν ήταν 90 χρονών. Γι' αυτό και του έκανε δώρο έναν πολύχρωμο χιτώνα.

Τα αδέλφια του τον ζήλευαν και αποφάσισαν να τον σκοτώσουν ρίχνοντάς τον σ' ένα πηγάδι, αφού πρώτα του πήραν τον χιτώνα.

Εκείνη την ώρα όμως πέρναγε ένα καραβάνι για την Αίγυπτο και αποφάσισαν να τον πουλήσουν στους εμπόρους.

Εκείνοι με τη σειρά τους τον μετέφεραν και τον πούλησαν στην Αίγυπτο, στον Πετεφρή, τον αυλικό του Φαραώ.

Πηγή: <https://orthodoxoiorizontes.gr>

Έντουαρντ φον Ένγκερτ, 1845. Ο Τζόζεφ λέει τα όνειρά του στα αδέρφια του.
Μουσείο Ιστορίας της Τέχνης, Βιέννη. Πηγή: commons.wikimedia.org

Ραφαήλ, 1519. Ο Ιωσήφ μεταξύ των αδελφών του. Τοιχογραφία οροφής στο Παλάτι του Ποντίφικα στο Βατικανό. Μουσεία Βατικανού. Πηγή: commons.wikimedia.org.

Η Παλαιά Διαθήκη

(Βιβλίο σελ. 43-46)

Ο Ιωσήφ-2 (1562 – 1452 π.Χ.)

- Τα αδέλφια του Ιωσήφ πήραν τον χιτώνα του, έσφαξαν ένα κατσίκι και τον έβαψαν με το αίμα. Μετά έφεραν τον πολύχρωμο χιτώνα και τον παρουσίασαν στον πατέρα τους, λέγοντάς του ότι κάποιο άγριο θηρίο σκότωσε τον Ιωσήφ. Ο Ιακώβ έσκισε τότε τα ρούχα του, φόρεσε στη μέση του ένα πένθιμο τρίχινο ένδυμα και θρηνολογούσε το παιδί του για πολύν καιρό.
- Εν τω μεταξύ στην Αίγυπτο ο Ιωσήφ προόδευσε πολύ. Ο Πετεφρής γρήγορα διέκρινε τις ικανότητες του Ιωσήφ και τον έκανε επιστάτη του. Αργότερα έγινε γνωστό ότι μπορούσε και εξηγούσε τα όνειρα. Όταν εξήγησε τα όνειρα του Φαραώ που κανείς άλλος δεν μπορούσε, ο Φαραώ του έδωσε την εξουσία να διοικεί αντί γι' αυτόν όλη την Αίγυπτο.
- Ο Φαραώ του έδωσε για γυναίκα την **Ασεννέθ**, κόρη του Πετεφρή, από την οποία απέκτησε δύο παιδιά, τον **Μανασσή** και τον **Εφραίμ**.

Ραφαήλ, 1519. Ο Ιωσήφ ρίχνεται σε πηγάδι από τους αδελφούς του. Τοιχογραφία οροφής στο Παλάτι του Ποντίφικα στο Βατικανό. Μουσεία Βατικανού. Πηγή: commons.wikimedia.org.

Ντιέγο Βελάθκεθ, 1630. Ο χιτώνας του Ιωσήφ. Βασιλικό Μοναστήρι του Σαν Λορένθο
ντε Ελ Εσκοριάλ Πηγή: commons.wikimedia.org

Δάσκαλος του Άφφλιχεμ (ψευδώνυμο), 1500.

Ο Ιωσήφ και η Ασεννέθ.

Κρατικά Μουσεία Βερολίνου.

Πηγή: commons.wikimedia.org

Ο Ιωσήφ εξηγεί τα όνειρα του Φαραώ

- Ο Φαραώ είδε το εξής όνειρο: Στεκόταν, λέει, κοντά στον ποταμό Νείλο, και είδε ν' ανεβαίνουν από το ποτάμι εφτά αγελάδες εύρωστες και παχιές, κι έβοσκαν στο χορτάρι. Ύστερα από αυτές, ανέβηκαν από το Νείλο άλλες εφτά αγελάδες άσχημες και καχεκτικές και στάθηκαν κοντά στις πρώτες, πλάι στις όχθες του ποταμού. Οι εφτά άσχημες και καχεκτικές αγελάδες έφαγαν τις άλλες εφτά, τις εύρωστες και παχιές.
- Τότε ο Φαραώ ξύπνησε. Ξανακοιμήθηκε και είδε δεύτερο όνειρο: Εφτά στάχυα βλάστησαν πάνω στο ίδιο στέλεχος, μεστωμένα και ωραία. Και μετά από κείνα, βλάστησαν άλλα εφτά στάχυα, λεπτά και καμένα από το λίβα. Τα λεπτά και καμένα στάχυα κατάπιαν τα εφτά στάχυα που ήταν μεστωμένα και παχιά. Ο Φαραώ ξύπνησε και κατάλαβε πως ήταν όνειρο.
- Ο Ιωσήφ ήταν ο μόνος που έδωσε εξήγηση στα όνειρα του Φαραώ. Η χώρα, του είπε, θα περάσει επτά χρόνια μεγάλης αφθονίας, αλλά μετά θα έρθουν επτά χρόνια πείνας που θα ερημώσουν τη χώρα. Φρόντισε να βάλεις συνετούς ανθρώπους να συγκεντρώνουν στα χρόνια της αφθονίας το $\frac{1}{5}$ της σοδειάς για να τα έχουν στα επτά χρόνια της πείνας και έτσι δεν θα αφανιστεί ο λαός.

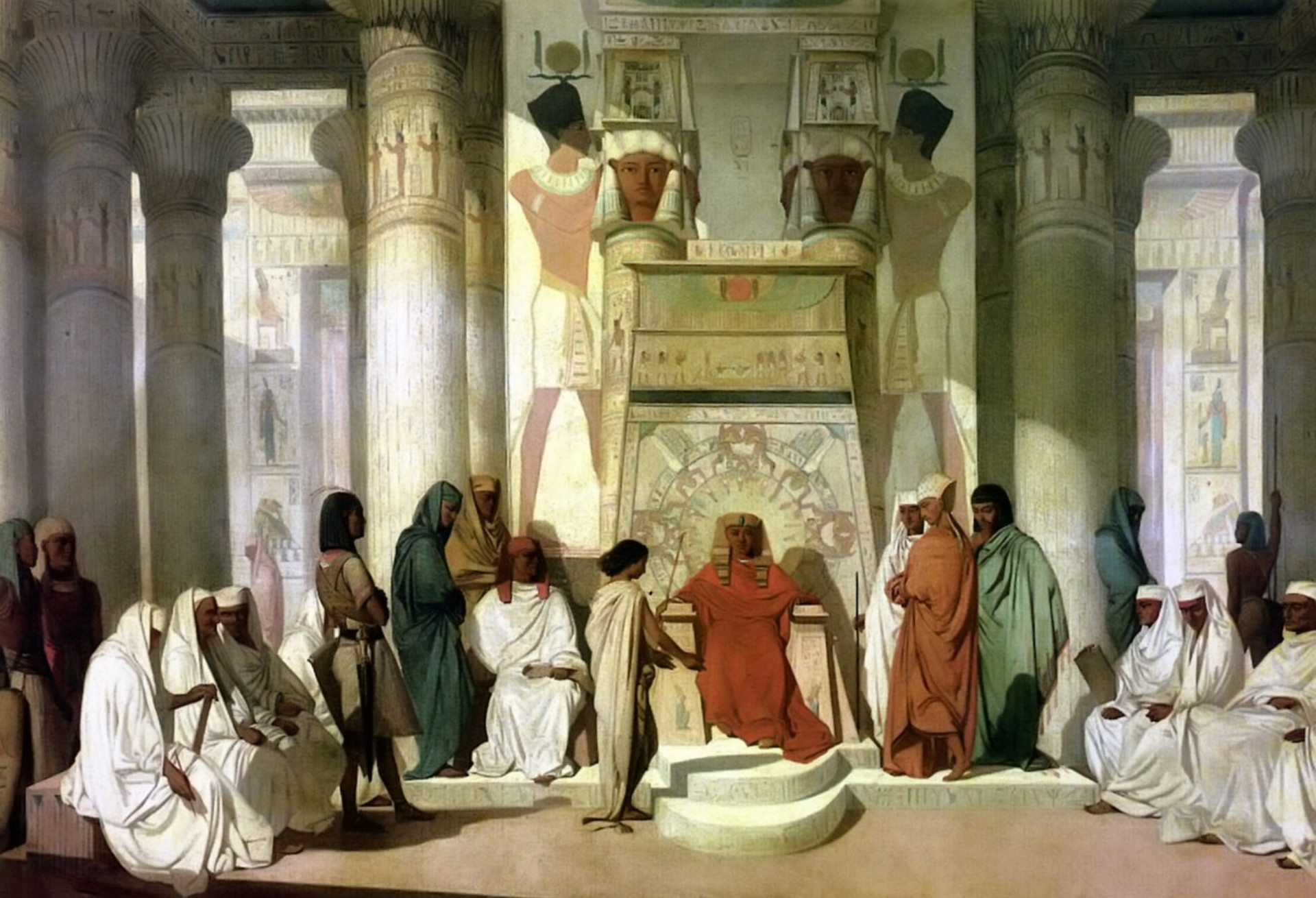

Πέτερ φον Κορνέλιους, 1817. Ο Ιωσήφ εξηγεί τα όνειρα του Φαραώ, 1817.

Παλαια Εθνική Πινακοθήκη, Βερολίνο. Πηγή: commons.wikimedia.org

Ραφαήλ, 1519. Ο Ιωσήφ εξηγεί τα όνειρα του Φαραώ. Τοιχογραφία οροφής στο Παλάτι του Ποντίφικα στο Βατικανό. Μουσεία Βατικανού. Πηγή: commons.wikimedia.org.

Ζαν-Αντριέν Γκινιέ (19^{ος} αιώνας). Ο Ιωσήφ ερμηνεύει το όνειρο του Φαραώ .
Μουσείο Καλών Τεχνών, Ρουέν, Γαλλία. Πηγή: commons.wikimedia.org

Ζακ Ζοζέφ Τισό, 1900. Ο Ιωσήφ ερμηνεύει το όνειρο του Φαραώ. Εβραϊκό Μουσείο, Νέα Υόρκη ΗΠΑ. Πηγή: commons.wikimedia.org

Αντόνιο ντελ Καστίγιο ι Σααβέδρα 1660. Ο θρίαμβος του Ιωσήφ στην Αίγυπτο.
Μουσείο Πράδο, Μαδρίτη. Πηγή: Museo Nacional del Prado.

Τζάκοπο Καρούτσι (Ποντόρμω), 1518. Ο Ιωσήφ στην Αίγυπτο.
Εθνική Βιβλιοθήκη, Μουσείο Τέχνης, Λονδίνο.
Πηγή: commons.wikimedia.org

Ο Ιωσήφ συναντά τα αδέλφια του

- Τα επτά χρόνια της αφθονίας στην Αίγυπτο πέρασαν, κι άρχισαν να έρχονται τα επτά χρόνια της πείνας, όπως το είχε προβλέψει ο Ιωσήφ. Ήρθε η ώρα που όλοι έρχονταν στην Αίγυπτο να αγοράσουν σιτάρι από τις γεμάτες αποθήκες, που επέβλεπε ο Ιωσήφ.
- Ο Ιακώβ έστειλε τους γιους του στην Αίγυπτο, μαζί με άλλους Χαναανίτες, να αγοράσουν σιτάρι. Ο Ιωσήφ, αφού πέρασε τα αδέλφια του από διάφορες δοκιμασίες, τελικά συγκινημένος τους φανερώθηκε, ενώ αυτοί ήταν έκπληκτοι. «Εγώ είμαι ο Ιωσήφ, τους είπε. Μη λυπάστε και μην έχετε τύψεις που με πουλήσατε, γιατί ο Θεός με έστειλε εδώ πριν από σας για να σας σώσω τη ζωή από την πείνα. Τώρα βιαστείτε να πάτε πίσω στον πατέρα μου και να του πείτε ότι ο γιος του ο Ιωσήφ ζει και έγινε κύριος όλης της Αιγύπτου. Να έρθει λοιπόν να εγκατασταθεί στην Αίγυπτο μαζί με τα παιδιά του και τα εγγόνια του, τα ζώα του και όλα του τα υπάρχοντα».

Πίτερ Λάστμαν, 1610. Ο Ιωσήφ πουλάει καλαμπόκι στην Αίγυπτο.

Εθνική Πινακοθήκη Ιρλανδίας, Δουβλίνο.

Πηγή: commons.wikimedia.org

Μπαρτολομέους Μπρίνμπεργκ, 1644. Ο Ιωσήφ πουλάει σιτηρά στην Αίγυπτο.
Εθνικό Μουσείο της Βαρσοβίας, Πολωνία. Πηγή: commons.wikimedia.org.

Claes Corneliszoon Moeyaert, 1633. Ο Ιωσήφ πουλάει σιτηρά στην Αίγυπτο.
Μουσείο Καλών Τεχνών, Βουδαπέστη. Πηγή: commons.wikimedia.org.

Φραντς Άντον Μάουλμπερτς, 1750. Ο Ιωσήφ και τα αδέλφια του. Μουσείο Καλών Τεχνών, Βουδαπέστη.
Πηγή: commons.wikimedia.org

Η εγκατάσταση των Ισραηλιτών στην Αίγυπτο

- Ο Ιακώβ δέχτηκε να πάει στην Αίγυπτο, μόνο και μόνο που έμαθε ότι ζει το παιδί του και θα μπορούσε έτσι να το δει πριν πεθάνει. Ξεκίνησε με όλα του τα υπάρχοντα, τα παιδιά και τις οικογένειές τους. Πήραν ακόμη τα κοπάδια τους και όλη τους την περιουσία, που είχαν αποκτήσει στη Χαναάν.
- Ο Φαραώ είπε στον Ιωσήφ να εγκαταστήσει την οικογένειά του στο καλύτερο μέρος της χώρας. Ο Ιωσήφ εγκατέστησε τον πατέρα του και τ' αδέρφια του στην περιοχή Ραμεσσή.
- Έτσι οι Ισραηλίτες εγκαταστάθηκαν στην Αίγυπτο, στην περιοχή της Γεσέμ (Γεσέν). Εκεί απέκτησαν κτήματα, και πάρα πολλά παιδιά.

Ο θάνατος του Ιακώβ

- Ο Ιακώβ όταν πλησίαζε ο καιρός του θανάτου του, ευλόγησε τον Ιωσήφ και τα παιδιά του, τον Εφραίμ και τον Μανασσή, προφητεύοντας ότι ο Εφραίμ που ήταν ο μικρότερος θα δοξαστεί περισσότερο και οι απόγονοι του θ' αποτελέσουν πλήθος λαών. Έπειτα ζήτησε να ταφή στον τάφο των πατέρων του στη γη Χαναάν, όπως και έγινε.

Ο θάνατος του Ιωσήφ

- Ο Ιωσήφ εξακολουθούσε να κατοικεί στην Αίγυπτο και όταν πέθανε τον ταρίχευσαν και τον έβαλαν σε μια σαρκοφάγο στην Αίγυπτο. Κατά την έξοδο των Ισραηλιτών από την Αίγυπτο, ο Μωυσής πήρε τα οστά του Ιωσήφ μαζί του και όταν κατέλαβαν τη Χαναάν, τα έθαψαν στην περιοχή που είχε δοθεί στους απογόνους του Ιωσήφ.
- Έτσι τελειώνει το βιβλίο της Παλαιάς Διαθήκης «Γέννεσις».

Μπέντζαμιν Γουέστ, 1768. Ο Ιακώβ ευλογεί τον Εφραίμ και τον Μανασσή.
Μουσείο Τέχνης, Ομπερλίν, Οχάιο ΗΠΑ. Πηγή: commons.wikimedia.org.

Ρέμπραντ, 1656. Ο Ιακώβ ευλογεί τους γιους του Ιωσήφ.
Γκαλερί Τέχνης Hessen Kassel Heritage, Κάσελ, Γερμανία.
Πηγή: commons.wikimedia.org.

Φραντσέσκο Άγιετς, 1844. Εφραίμ.
Ιδιωτική Συλλογή.
Πηγή: commons.wikimedia.org.

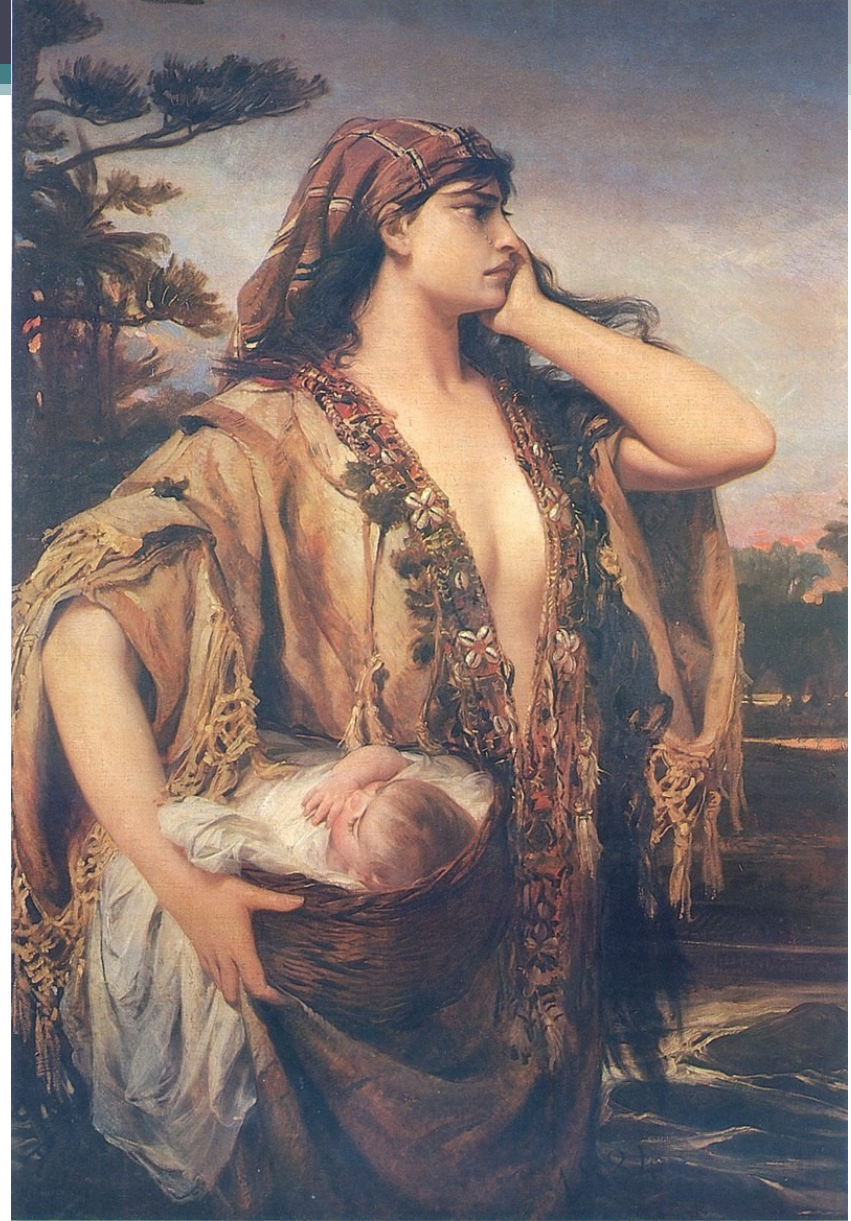
Η καταπίεση των Ισραηλιτών στην Αίγυπτο

- Οι Ισραηλίτες για δεκαετίες συνυπήρχαν ειρηνικά με τους Αιγύπτιους.
- Άλλαξαν όμως τα πράγματα όταν ανέλαβε την εξουσία ένας καινούριος Φαραώ. Ήθελε να ελέγξει την αύξηση του πληθυσμού των Ισραηλιτών και γι' αυτό αύξησε τις πιέσεις και τους έβαλε να υπηρετούν ως δούλοι. Διάταξε επίσης τις μαίες κάθε νεογέννητο αγόρι Ισραηλίτη να το ρίχνουν στο Νείλο για να πνιγεί και τα κορίτσια να τα αφήνουν να ζουν.

Η Παλαιά Διαθήκη

Ο Μωυσής-1 (1393 – 1273 π.Χ.)

- Εκείνη την εποχή, ένα αντρόγυνο Ισραηλιτών, ο [Αμράμ](#) και η [Ιωχαβέδ](#), γέννησαν γιο που αργότερα θα ονομαστεί Μωυσής.
- Στην αρχή έκρυψαν τον νεογέννητο γιο τους, αλλά μετά από τρεις μήνες δεν μπορούσαν πλέον να τον κρύβουν. Η Ιωχαβέδ έβαλε το βρέφος σε ένα κιβώτιο από πάπυρο που το άλειψε με πίσσα, και το άφησε στον ποταμό Νείλο, σε μέρος όπου πιθανότατα θα το έβρισκαν. Έβαλε και την αδερφή του παιδιού να παρακολουθεί από μακριά τι θα γίνει.

Πέδρο Αμέρικο, 1884. Μωυσής και η Ιωχαβέδ.
Εθνικό Μουσείο Τέχνης. Ρίο ντε Τζανέιρο, Βραζιλία.
Πηγή: commons.wikimedia.org.

Η Παλαιά Διαθήκη

Ο Μωυσής-2 (1393 – 1273 π.Χ.)

- Το μικρό κιβώτιο βρέθηκε σύντομα από την κόρη του Φαραώ που είχε πάει όπως συνήθιζε στον ποταμό για να λουστεί. Αν και κατάλαβε ότι είναι παιδί Εβραίων, από συμπόνια αποφάσισε να το κρατήσει. Έπειτα ζήτησε τροφό για να θηλάζει το παιδί και βρέθηκε η ίδια η μητέρα του, η Ιωχαβέδ.
- Έτσι πήρε η γυναίκα το παιδί και το θήλαζε. Όταν το παιδί μεγάλωσε, το έφερε στη θυγατέρα του Φαραώ. Εκείνη το υιοθέτησε και του έδωσε το όνομα **Μωυσής**, «επειδή», είπε, «τον έβγαλα απ' το νερό».

Πάολο Βερονέζε (π. 1570-1575). Η ανεύρεση του Μωυσή. Πηγή: NGA Online Editions.

Κορνέλις ντε Φος, 1635. Η εύρεση του Μωυσή. Ιδιωτική Συλλογή.

Πηγή: commons.wikimedia.org.

Πάολο Βερονέζε, 1580. Η ανεύρεση του Μωυσή. Μουσείο Καλών Τεχνών, Ντιζόν, Γαλλία.

Πηγή: commons.wikimedia.org.

Ραφαήλ, 1519. Η ανεύρεση του Μωυσή. Τοιχογραφία Β' όροφος του Παλατιού του Ποντίφικα στο Βατικανό. Μουσεία Βατικανό. Πηγή: commons.wikimedia.org.

Νικολά Πουσέν 1638. Η ανεύρεση του Μωυσή. Λούβρο, Παρίσι.

Πηγή: commons.wikimedia.org.

Η Παλαιά Διαθήκη

Ο Μωυσής-3 (1393 – 1273 π.Χ.)

- Ο Μωυσής, ως μέλος του οίκου του Φαραώ, διδάχτηκε όλη τη σοφία των Αιγυπτίων και έγινε δυνατός στα λόγια και στις πράξεις του.
- Μια μέρα όμως ο Μωυσής είδε κάποιον Αιγύπτιο να χτυπάει έναν Εβραίο. Αγανακτισμένος σκότωσε τον Αιγύπτιο και επειδή το έμαθε ο Φαραώ αναγκάστηκε να καταφύγει στην εξορία. Εγκαταστάθηκε στη [Μαδιάμ](#), όπου έζησε ως βοσκός 40 χρόνια και παντρεύτηκε τη [Σεπφώρα](#).
- Μαζί της απέκτησε δύο γιους, τον [Γηρσώμ](#) και τον [Ελιέζερ](#).
- Κάποια μέρα, του παρουσιάστηκε ο Θεός μέσα σε μια φλεγόμενη βάτο και τον πρόσταξε: «Βγάλε το λαό μου, τους γιους του Ισραήλ, από την Αίγυπτο. Εγώ θα είμαι μαζί σου». Ο Θεός του είπε επίσης ότι αυτός θα έχει τη δύναμη και ο αδελφός του, ο [Ααρών](#), θα ήταν στόμα για εκείνον, επειδή ο ίδιος ήταν βραδύγλωσσος.

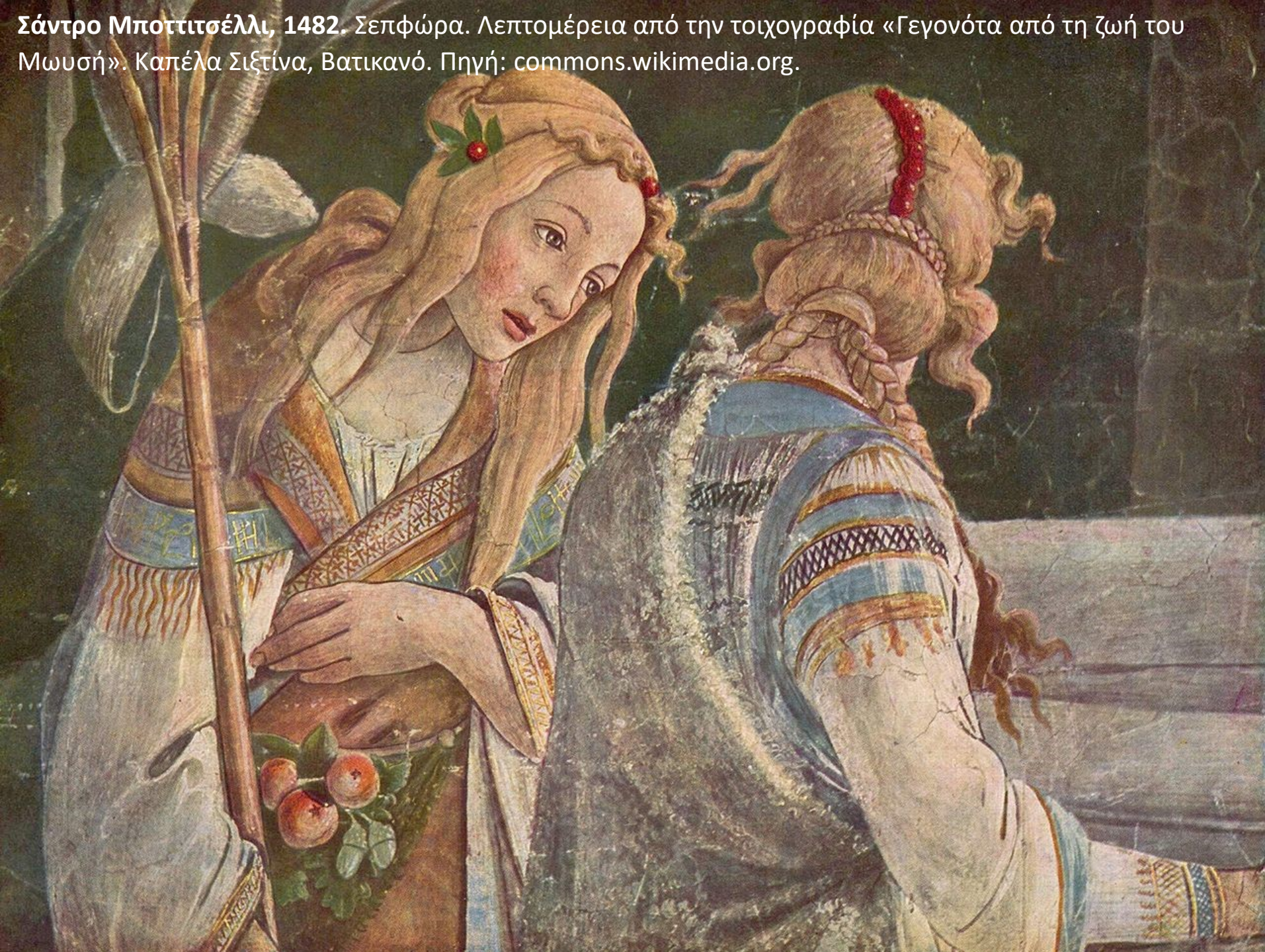

Ο Μωυσής και η φλεγόμενη βάτος.

Ψηφιδωτό, 9ος αιώνας.

ΙΕΡΑ ΜΕΓΙΣΤΗ ΜΟΝΗ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ

Σάντρο Μποττιτσέλλι, 1482. Σεπφώρα. Λεπτομέρεια από την τοιχογραφία «Γεγονότα από τη ζωή του Μωυσή». Καπέλα Σιξτίνα, Βατικανό. Πηγή: commons.wikimedia.org.

Σάντρο Μποττιτσέλλι, 1482.

Γεγονότα από τη ζωή του Μωυσή. Τοιχογραφία στην Καπέλα Σιξτίνα, Βατικανό.

Πηγή: commons.wikimedia.org.

Η Παλαιά Διαθήκη

Ο Μωυσής-4 (1393 – 1273 π.Χ.)

- Ο 80χρονος Μωυσής και ο 83χρονος Ααρών εμφανίστηκαν ενώπιον του Φαραώ για να μεταφέρουν το αίτημα για την απελευθέρωση του λαού Ισραήλ, αλλά ο Φαραώ αρνήθηκε.
- Εκείνο τον καιρό ξέσπασαν στην Αίγυπτο καταστροφικές συμφορές, οι λεγόμενες δέκα πληγές του Φαραώ, που σύμφωνα με την Παλαιά Διαθήκη οφείλονταν στην τιμωρία του Θεού προς τον σκληρό Φαραώ της Αιγύπτου, που δεν επέτρεπε στον καταπιεσμένο λαό του Ισραήλ να φύγει από την Αίγυπτο.
- Μετά από τόσες πολλές συμφορές ο Φαραώ άφησε τους Ισραηλίτες να φύγουν.

Ζακ Μπερζέ (1692-1756 π.). Ααρών.
Βασιλικό Μουσείο Καλών Τεχνών
Αμβέρσας.
Πηγή: commons.wikimedia.org.

Master of the Dinteville Family (Bartholomeus Pons), 1537.

Moses and Aaron before Pharaoh.

Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης, Νέα Υόρκη.

Πηγή: commons.wikimedia.org.

Η Παλαιά Διαθήκη

Οι Ισραηλίτες φεύγουν από την Αίγυπτο

- Οι Ισραηλίτες ξεκίνησαν και κατευθύνθηκαν προς την έρημο νότια του όρους Σινά. Ήταν περίπου εξακόσιες χιλιάδες πεζοί, χώρια τα παιδιά.
- Στο μεταξύ ο Φαραώ μετάνιωσε που τους άφησε να φύγουν και ετοίμασε στρατό να τους κυνηγήσει.
- Ο Μωυσής έκανε τα νερά της Ερυθράς θάλασσας να υποχωρήσουν. Έτσι η θάλασσα έγινε στεριά και οι Ισραηλίτες πέρασαν από μέσα.
- Οι Αιγύπτιοι τους καταδίωξαν, αλλά οι άμαξες κόλλησαν στις λάσπες, τα νερά ενώθηκαν και πάλι και τους σκέπασαν. Όσοι σώθηκαν γύρισαν πίσω.
- Όταν οι Ισραηλίτες είδαν τη δύναμη του Θεού, πίστεψαν σ' αυτόν και στο Μωυσή, τον δούλο του.
- Οι Ισραηλίτες με τον Μωυσή περιπλανήθηκαν στην έρημο 40 χρόνια, πριν φτάσουν στη γη Χαναάν.

Μιχαήλ Άγγελος, 1513.

Ο Μωυσής.

Ναός Σαν Πιέτρο ιν Βίνκολι, Ρώμη.

Πηγή: commons.wikimedia.org.

Νικολά Πουσέν, 1634.

Η διάβαση της νεκράς θάλασσας.
Εθνική Πινακοθήκη Βικτώριας,
Μελβούρνη.

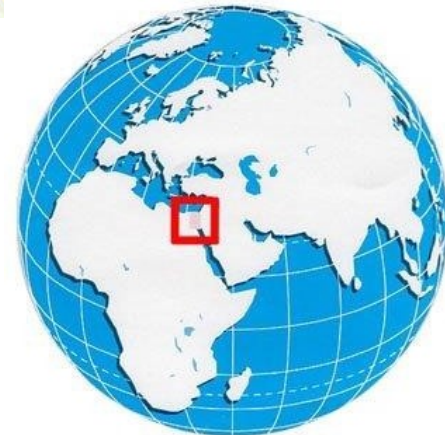
Πηγή: commons.wikimedia.org.

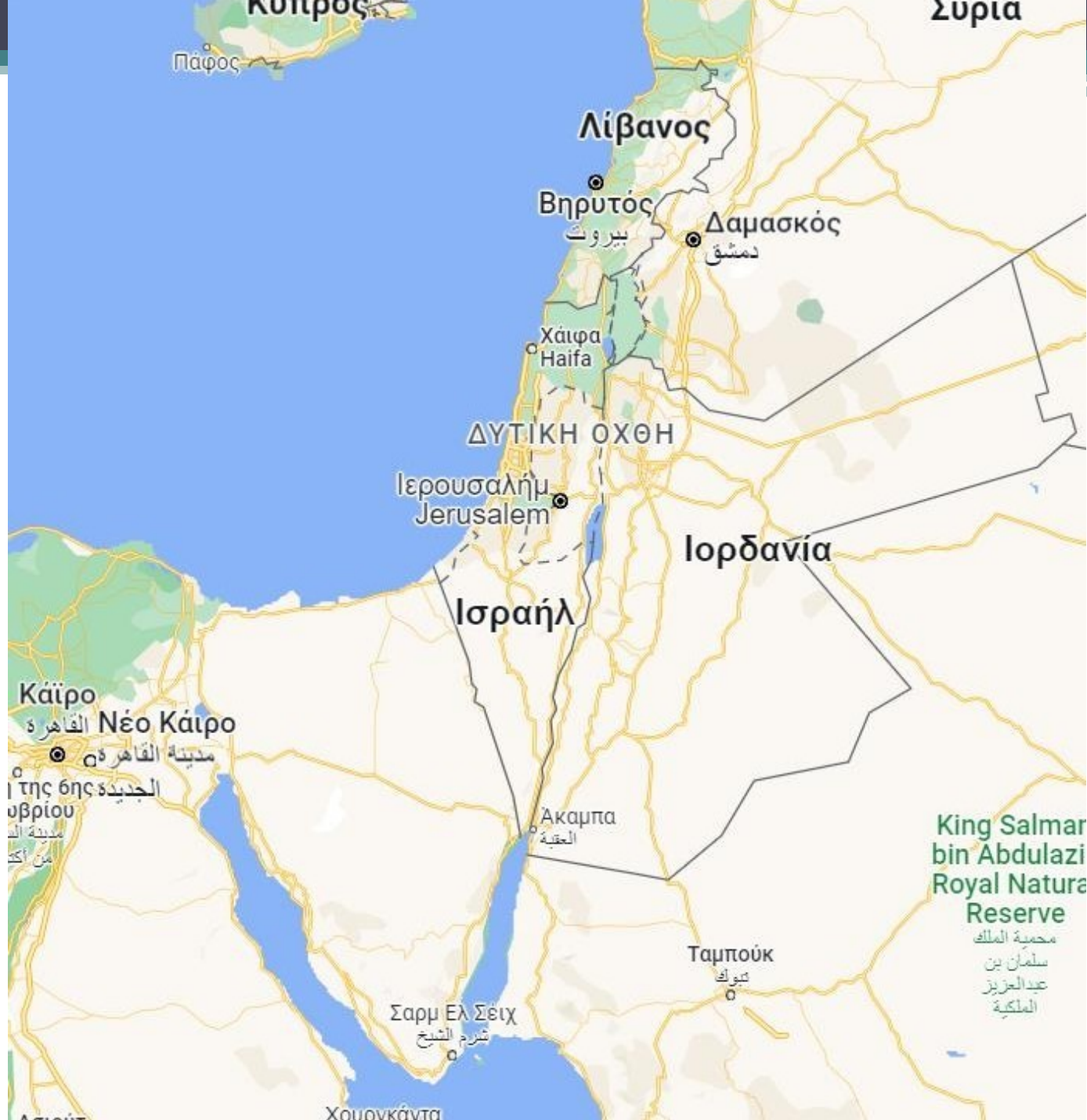
Η Παλαιά Διαθήκη

Το ιουδαϊκό Πάσχα – το χριστιανικό Πάσχα

- Το **εβραϊκό Πάσχα**, σημαίνει το πέρασα από τη δουλεία στην ελευθερία, μέσω της διάβασης της Ερυθράς Θάλασσας.
- Το **χριστιανικό Πάσχα** είναι το πέρασμα από την αμαρτία στη σωτηρία μέσω της θυσίας του Χριστού πάνω στο σταυρό.
- Από τη σχέση αυτών των δύο γεγονότων καταλαβαίνουμε ότι η Π.Δ. είναι προετοιμασία για τη σωτηρία του ανθρώπου στην Κ.Δ.

Η Παλαιά Διαθήκη

Οι Ισραηλίτες στην έρημο - Οι δέκα εντολές

- Ο Θεός βοηθούσε τους Ισραηλίτες σε όλη τη διάρκεια της πορείας στην έρημο Σινά. Τους ξεδίψασε με νερό από την πηγή Μερά που ήταν πικρό, μετατρέποντάς το σε γλυκό και πόσιμο. Τους έστειλε το μάννα και τα ορτύκια από τον ουρανό για να χορτάσουν. Τους ενθάρρυνε να νικήσουν πολεμικούς λαούς που βρήκαν στο δρόμο τους.
- Ο Μωυσής οργάνωσε το λαό. Όρισε δικαστές για τις διαφορές τους και υπεύθυνους στις ομάδες.
- Έπειτα, όταν έλαβε το κάλεσμα του Θεού, ανέβηκε στο όρος Σινά να συναντήσει το Θεό και να πάρει τις **δέκα εντολές**, που αποτελούν τη βάση του Ιουδαϊκού Νόμου.

Μιχαήλ Άγγελος, 1513.

Ο Μωυσής.

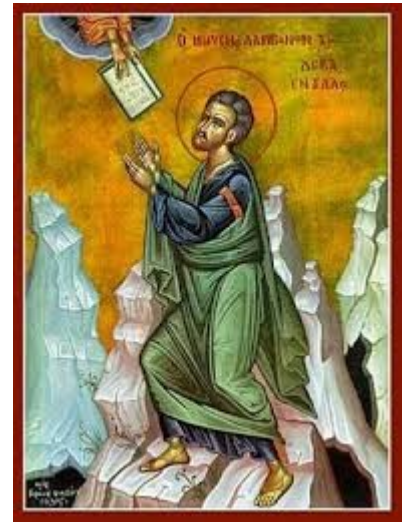
Ναός Σαν Πιέτρο ιν Βίνκολι, Ρώμη.

Πηγή: commons.wikimedia.org.

Η Παλαιά Διαθήκη

Οι δέκα εντολές

- Εγώ ειμί ο Κύριος ο Θεός σου, ουκ έσονταί σοι θεοί έτεροι πλην εμού.
- Ου ποιήσεις σε αυτώ είδωλον, ουδέ παντός ομοίωμα όσα εν τω ουρανώ άνω και όσα εν τη γη κάτω και όσα εν τοις ύδασιν υπό κάτω της γης.
- Ου λήψει το όνομα Κυρίου του Θεού σου επί ματαιίω.
- Μνήσθητι την ημέραν του Σαββάτου αγιάζειν αυτήν, εξ ημέρας εργά και ποιήσεις πάντα τα έργα σου, τη δε εβδόμη Σάββατα Κυρίω τω Θεώ σου.
- Τίμα τον πατέρα σου και την μητέρα σου, ίνα ευ σοι γένηται και ίνα μακροχρόνιος γένη επί της γης.
- Ου φονεύσεις.
- Ου μοιχεύσεις.
- Ου κλέψεις.
- Ου ψευδομαρτυρήσεις κατά του πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδή.
- Ουκ επιθυμήσεις πάντα όσα τω πλησίον σου εστί.

Πουσέν Νικολά, 1639. Οι Εβραίοι που μαζεύουν το μάννα στην έρημο.

Μουσείο Λούβρου. Παρίσι. Πηγή: commons.wikimedia.org.

Ρέμπραντ, 1659. Ο Μωυσής με
τις πλάκες του νόμου.
Πινακοθήκη Γκεμέλντε, Βερολίνο.
Πηγή: commons.wikimedia.org.

Ραφαήλ, 1518. Ο Μωσής λαμβάνει τις πλάκες του Νόμου. Τοιχογραφία, Παλάτι του Ποντίφικα στο Βατικανό. Μουσεία Βατικανό. Πηγή: commons.wikimedia.org.

Ραφαήλ, 1518. Οι πλάκες του Μωυσή. Τοιχογραφία, Παλάτι του Ποντίφικα στο Βατικανό.
Μουσεία Βατικανό. Πηγή: commons.wikimedia.org.

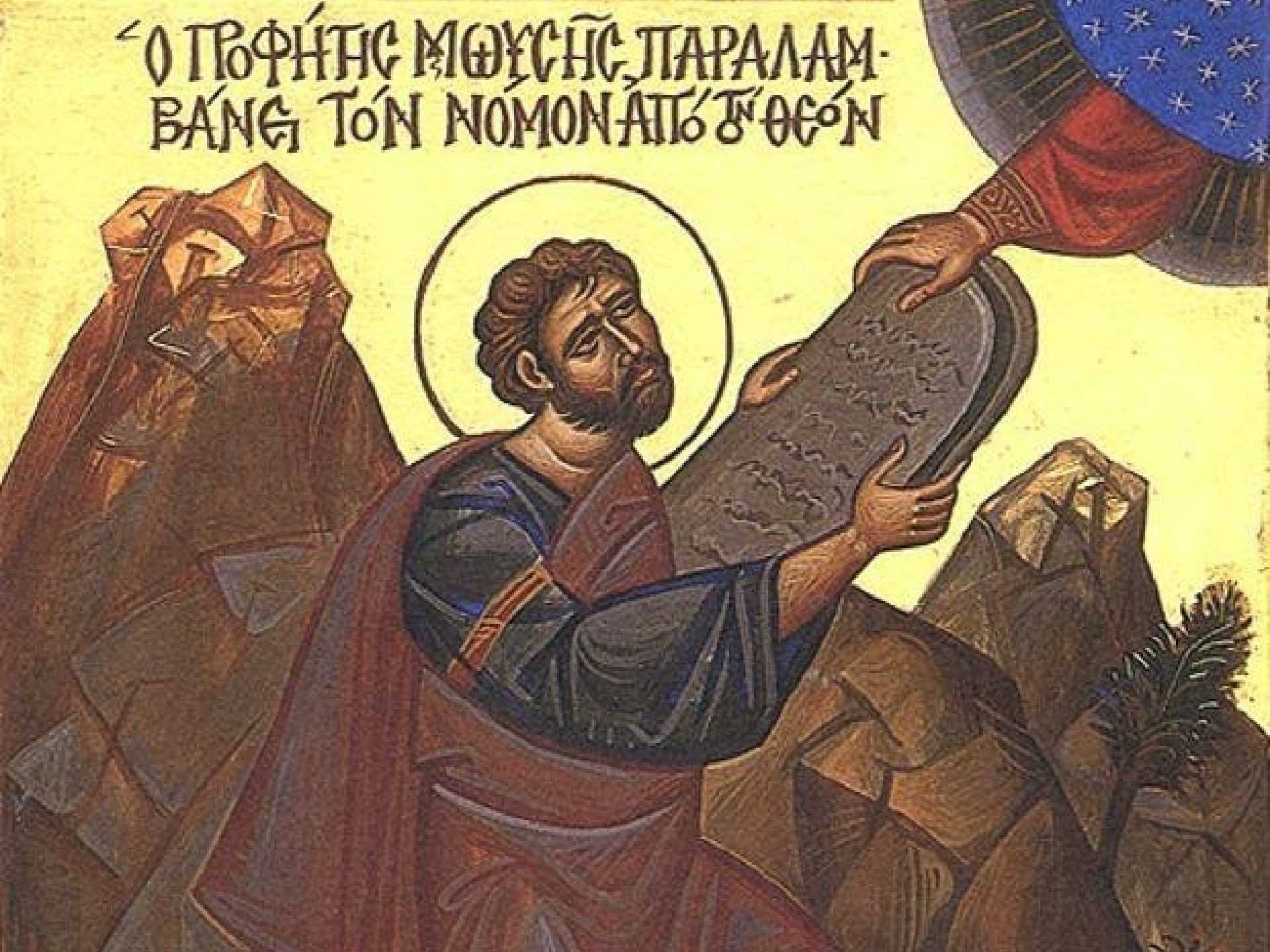
Ελ Γκρέκο (Δομήνικος Θεοτοκόπουλος), 1572.

Ιστορικό Μουσείο Κρήτης, Ηρακλειο.

Πηγή: commons.wikimedia.org.

Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΜΩΥΣΗΣ ΠΑΡΑΛΑΜ-
ΒΑΝΕΙ ΤΟΝ ΝΟΜΟΝ ΑΠΟ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Η Παλαιά Διαθήκη

Οι Ισραηλίτες ξεχνούν το Θεό

- Ο Μωυσής έμεινε στο όρος Σινά 40 ημέρες και οι Ισραηλίτες νόμισαν ότι δεν θα ξαναγυρίσει.
- Είπαν στον Ααρών να φτιάξει αγάλματα για να λατρεύουν όπως είχαν στην Αίγυπτο. Ο Ααρών μάζεψε όλο το χρυσάφι τους και έφτιαξε το άγαλμα ενός μοσχარიού.
- Οι Ισραηλίτες λάτρεψαν το χρυσό μοσχάρι και προσέφεραν θυσίες.
- Ο Μωυσής όταν κατέβηκε και είδε τους Ισραηλίτες να προσκυνούν το χρυσό μοσχάρι, τόσο θυμός τον έπιασε, που του έπεσαν οι πλάκες κι έσπασαν.

Γκούιντο Ρένι, 1625.

Ο Μωυσής παίρνει τις Δέκα Εντολές.

Πινακοθήκη Μποργκέζε, Ρώμη.

Πηγή: commons.wikimedia.org.

Νικολά Πουσσέν, 1634.

Η λατρεία του χρυσού μόσχου. Εθνική Πινακοθήκη Λονδίνου.

Πηγή: commons.wikimedia.org.

Η Παλαιά Διαθήκη

Η κιβωτός της Διαθήκης

- Ο Μωυσής έδωσε εντολή και κατασκευάστηκε η **κιβωτός της Διαθήκης** (ένα κιβώτιο) από ξύλο ακακίας επιχρυσωμένο μέσα στο οποίο τοποθέτησαν τις πλάκες με το Νόμο (τις δέκα εντολές).
- Αρχικά φυλασσόταν μέσα στην «**Σκηνή του Μαρτυρίου**» κατά την περιπλάνηση στην έρημο Σινά και αργότερα στον Ναό του Σολομώντα στην Ιερουσαλήμ, όπου κατέληξαν.

- Στην 40ετή περιπλάνηση των Ισραηλιτών στην έρημο η κιβωτός μεταφερόταν από τους ιερείς μπροστά από το λαό και το στράτευμα.

Σύμφωνα με τις περιγραφές της Π.Δ. έτσι περίπου ήταν η **Κιβωτός της Διαθήκης**. Οι δοκοί στις δύο πλευρές χρησίμευαν για τη μεταφορά της.

Η Παλαιά Διαθήκη

Η σκηνή του Μαρτυρίου

- Η **Σκηνή του Μαρτυρίου** κατασκευάστηκε με εντολή του Θεού προς τον Μωυσή με συγκεκριμένες οδηγίες.
- Η σκηνή ήταν το σημείο συνάντησης του Θεού με τα τέκνα του Ισραήλ. Μέσα στη σκηνή φυλασσόταν και η Κιβωτός της Διαθήκης και φωτιζόταν από την επτάφωτη λυχνία.
- Στην αρχή μόνο ο Μωυσής είχε το δικαίωμα να εισέρχεται στην Σκηνή και να ιερουργεί. Μόλις αποχωρούσε άφηνε φύλακα τον Ιησού του Ναυή. Αργότερα ορίστηκαν ιερείς από το λαό με πρώτο τον Ααρών και τους γιους του.
- Οι Ισραηλίτες μετέφεραν την σκηνή συνεχώς όλο το διάστημα της περιπλάνησής τους στην έρημο.

Επτάφωτος λυχνία (ή μενορά).

Σήμερα αποτελεί σύμβολο των Ισραηλιτών και του Ιουδαϊσμού.
Πηγή: commons.wikimedia.org.

Ομοίωμα της **σκηνής του Μαρτυρίου**, όπως φαίνεται στο πάρκο της κοιλάδας Τιμνά στο Ισραήλ.

Πηγή: commons.wikimedia.org.

Video, You Tube, internet

❑ Σιναϊτικός Κώδικας

Προσβάσιμες πλέον στο διαδίκτυο είναι περίπου 800 σελ. του Κώδικα, έπειτα από συνεργασία βρετανικών, γερμανικών, αιγυπτιακών και ρωσικών ινστιτούτων, στη διεύθυνση:

www.codexsinaiticus.org.

❑ Ιστορική γραμμή, χρονολογίες γενεαλογικά δένδρα

<http://timeline.biblehistory.com/period/first-generation>

❑ Η Αγία Γραφή (Παλαιά και Καινή Διαθήκη) στη Δημοτική (TGV)

<https://ebible.gr/tgv/>

❑ Χάρτες google, Η περιοχή των Ισραηλιτών

[https://www.google.gr/maps/@29.0792602,32.9414304,506050m/data=!3m1!1e3?hl=el&entr
y=ttu](https://www.google.gr/maps/@29.0792602,32.9414304,506050m/data=!3m1!1e3?hl=el&entry=ttu)

Βιβλιογραφία - Πηγές

1. **ΥΠΕΘ/ΙΕΠ (2018)**. Ορθογραφικό - ερμηνευτικό λεξικό Δ', Ε', Στ' Δημοτικού, Το λεξικό μας.
2. **Μπαμπινιώτης, Γ. (1998)**. Λεξικό της νεοελληνικής γλώσσας. Κέντρο Λεξικολογίας, Αθήνα.
3. **ΥΠΑΙΘ/ΙΕΠ (2022)**. Θρησκευτικά ΣΤ' Δημοτικού.
4. **ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ (1997)**. Η Αγία Γραφή (Παλαιά και Καινή Διαθήκη) στη Δημοτική (TGV). <https://ebible.gr/tgv/>
5. **ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ**. Στοές του Βατικανού.
https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%84%CE%BF%CE%AD%CF%82_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%92%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%BD%CE%BF%CF%8D